

Europaforum Norra Sveriges position om EU:s politik för Arktis

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och en kunskapsarena för diskussion och analys av EU-politikens effekter på norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvarata norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållande till nationell nivå i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Europaforum Norra Sverige välkomnar processen mot en uppdaterad EU-strategi för Arktis, med betoning på kapacitetsuppbyggnad för sammanhållning, konnektivitet, klimatåtgärder, kompetens och konkurrenskraft baserat på flernivåstyrelse och samarbete över gränser. Detta är avgörande för att etablera en motståndskraftig och säker arktisk region till gagn för hela Europas säkerhet och konkurrenskraft.

EFNS position i korthet:

1. Det europeiska Arktis i ett globalt geopolitiskt vägskäl av betydelse för EU

- Det europeiska Arktis utgör inte bara EU:s norra gränsområde utan fungerar också som en port till bredare globala arktiska intressen.
- Hållbara, motståndskraftiga och innovativa samhällen och företag som snabbt kan anpassa sig till förändrade förutsättningar är avgörande för ett säkert och livskraftigt europeiskt Arktis.
- Europaforum Norra Sverige efterlyser en balanserad och holistisk EU-politik för Arktis som stödjer regionens långsiktigt hållbara utveckling.

2. Arktis kräver en balanserad och samordnad EU-politik

- Det europeiska Arktis erbjuder betydande tillgångar för EU:s konkurrenskraft, strategiska autonomi och gröna industriella omställning. Den ökade efterfrågan på råvaror kräver dock noggranna överväganden i den uppdaterade EU-politiken för Arktis. Spänningar mellan olika intressen understryker behovet av samordnade policyinitiativ och dialog inom alla EU-politiska områden som påverkar Arktis.
- Europaforum Norra Sverige efterlyser att EU:s arktiska politik bygger på tre lika viktiga pelare: **säkerhet, hållbarhet** och **livskraft**. En större integration mellan dessa pelare är nödvändig för att spegla behoven i avlägsna och känsliga områden med begränsad egen kapacitet, samtidigt som övergripande EU-intressen såsom strategisk autonomi, konkurrenskraft och säkerhet främjas.

3. EU:s riktade mjuka makt är nyckeln till konkurrenskraft och säkerhet i Arktis

- Säkerhet och konkurrenskraft i glest befolkade regioner bygger på robusta, motståndskraftiga och innovativa samhällen och näringslivsekosystem. EU måste dra nytta av partnerskap och aktörsengagemang från lokal och regional nivå för att uppnå sina mål, genom att använda stödmekanismer och investeringsinstrument – det som kan beskrivas som EU:s verktygslåda för mjuk makt.
- De unika egenskaperna hos olika arktiska områden gör det tydligt att platsbaserade strategier och verktyg anpassade till regionala variationer är centrala för att säkerställa ändamålsenliga insatser.
- För norra Sverige har EU:s sammanhållningspolitik varit avgörande för att utveckla samhällelig kapacitet och lokala innovationssystem. Fortsatt stöd till de svenska och finska NSPA-regionerna, i linje med anslutningsavtalen för Finland och Sverige, är avgörande för regionernas utveckling och för ett långsiktigt EU-engagemang i Arktis.

4. Ett motståndskraftigt, innovativt och sammanlänkat Arktis

- Det finns stora behov att fylla kompetens- och investeringsgapen i det europeiska Arktis. Detta kan främjas genom att förbättra de små och utspridda arbetsmarknaderna genom distansöverbyggande lösningar samt etablering av kompetensplattformar som kan hjälpa företag och offentliga tjänsteleverantörer. En arktisk investeringsplattform, stödd av Europeiska investeringsbanken, kan erbjuda ett sätt att koppla externt kapital till regionens unika möjligheter.
- Integration i öst–västlig riktning är avgörande för de transportstråk som identifierats av NATO samt för nya handelsvägar som växer fram till följd av stängda gränser.
- Den fortsatta bredbandsutbyggnaden är fortsatt avgörande, samtidigt som satellitbaserad 5G ytterligare kan stärka konnektiviteten i avlägsna regioner.
- Rymdinfrastruktur i norra Sverige för satellitövervakning och unika uppskjutningsmöjligheter är värdefulla europeiska tillgångar av växande betydelse som behöver stödjas.
- EU bör stärka sin roll som möjliggörare av arktiskt forskningssamarbete och främja ett tvärvetenskapligt, platsbaserat angreppssätt. Arktiska universitet är viktiga länkar mellan forskning och lokala aktörer, och EU bör stödja inkluderande samarbete och tillgänglig finansiering som även gör det möjligt för mindre aktörer att delta.
- För att säkerställa effektiva insatser måste de europeiska arktiska regionerna ses i sitt bredare geografiska och strategiska sammanhang. EU:s strategi för den östra gränsen och den kommande strategin Right to Stay är relevanta för den arktiska regionen. Sådana initiativ behöver dock integreras i en sammanhållen ansats för det Europeiska Arktis.

Positionen i sin helhet:

1. Det europeiska Arktis i ett globalt geopolitiskt vägskäl av betydelse för EU

Europeiska unionen spelar en betydande roll i arktiska frågor i samarbete med sina regionala partners och aktörer i den europeiska arktiska regionen i norra Sverige, östra och norra Finland samt norra Norge, vilka tillsammans utgör de nordliga glesbefolkade områdena (Northern Sparsely Populated Areas - NSPA).

Arktis, som länge varit en region präglad av låg spänning, står nu inför ökade geopolitiska påtryckningar till följd av ryska ageranden i öst och politiska skiljelinjer i väst. Kina, som gör anspråk på status som en nära-arktisk stat, har också sedan länge visat intresse för regionen. NSPA står därför inför flera utmaningar som Europas arktiska utpost och som del av ett gränsområde mot såväl öst som norr. Sedan samtliga nordiska länder blivit medlemmar i Nato från och med 2024 är det av avgörande betydelse att en uppdaterad EU-strategi för Arktis stödjer de europeiska arktiska regionerna så att de kan hantera förändrade geopolitiska förutsättningar och övervinna de särskilda utmaningar som följer av stora geografiska avstånd, gles befolkning och ett krävande klimat. Europaforum Norra Sverige välkomnar därför processen att uppdatera EU:s arktiska strategi.

Det europeiska Arktis utgör inte enbart EU:s nordliga gränsområde, med risk att bli en svag punkt i ett geopolitiskt ansträngt omvärldsläge, utan fungerar också som en port till bredare globala arktiska intressen. I detta sammanhang är konceptet "dual use" – att förena försvar och motståndskraft med samhälls- och näringslivsutveckling – särskilt ändamålsenligt och i praktiken en förutsättning för att maximera effekten av EU:s insatser i regionen.

Motståndskraftiga och innovativa lokalsamhällen där olika aktörer snabbt kan anpassa sig till förändrade förutsättningar är avgörande för ett säkert och livskraftigt europeiskt Arktis. Detta skapar mervärde för EU och bidrar till att skydda gemensamma europeiska intressen och värderingar i en värld av ökade geopolitiska spänningar. Europaforum Norra Sverige efterlyser därför en balanserad och holistisk EU-politik för Arktis som stödjer regionens långsiktigt hållbara utveckling och positionerar det europeiska Arktis inom EU:s inre marknad som en strategisk plattform. Detta är avgörande för att ge det europeiska Arktis utvecklingskraft samt för att ge EU legitimitet och bättre möjligheter till samverkan i det bredare arktiska området.

2. Arktis kräver en balanserad och samordnad EU-politik

Arktis erbjuder betydande tillgångar för EU:s konkurrenskraft, strategiska autonomi, den gröna industriella omställningen och unionens säkerhetsmål. Initiativ såsom Critical Raw Materials Act och Net-Zero Industry Act understryker regionens betydelse. De omfattande skogstillgångarna i det europeiska Arktis, liksom mineraler och andra kritiska råvaror samt marina resurser, bidrar i hög grad till EU:s klimatmål, utvecklingen av biobaserade produkter och en cirkulär bioekonomi samt till

ambitionerna om strategisk autonomi. Dessa är centrala delar för hållbar utveckling som bör lyftas fram i EU:s uppdaterade arktiska strategi.

Klimatförändringarna påverkar Arktis snabbare än andra delar av världen och hotar urfolkskulturer samtidigt som lokala samhällen och företag påverkas. Klimatförändringarna gör fortsatta globala insatser nödvändiga och EU behöver upprätthålla höga klimatambitioner som en hörnsten för Europas långsiktiga konkurrenskraft. I detta avseende kan Arktis vara en del av lösningen genom att erbjuda klimatsmarta teknologier, förnybar energi och innovativa affärsmodeller som bidrar till elektrifiering och den gröna omställningen.

Norra Sverige och de nordliga glesbefolkade områdena, NSPA, ligger i framkant inom många områden och bidrar med betydande tillgångar för Europa. Den ökade efterfrågan på råvaror kräver dock noggranna överväganden i en uppdaterad EU-politik för Arktis. Spänningar mellan resursutvinning, utbyggnad av förnybar energi, urfolksrättigheter, lokala näringslivsintressen och naturvård understryker behovet av samordnade åtgärder och dialog inom alla EU-politikområden som berör Arktis. För att undvika konflikter om markanvändning i små och glesa samhällen med begränsade resurser att hantera externt drivna storskaliga ekonomiska intressen behöver EU utveckla modeller och god praxis för jämlikt deltagande, riskdelning och återinvestering av intäkter till förmån för berörda lokalsamhällen.

OECD placerar i rapporten *“Navigating Transition in European Arctic Regions: Lessons from 14 NSPA Regions”* (2025), finansierad av Europeiska kommissionen, NSPA som en modell för produktivitet och utveckling i avlägsna landsbygdsregioner. NSPA:s samarbete med OECD illustrerar vikten av samverkan mellan aktörer, sektorer och geografiska områden, och detta särskilt för glest befolkade territorier. Därtill blir säkerhetsdimensionen allt mer framträdande i frågor som klimatförändringar, cyberhot, infrastruktur och resursförvaltning. Denna alltmer komplexa situation kräver samordnade EU-policys och åtgärder.

Europaforum Norra Sverige efterlyser att EU:s arktiska politik vilar på tre lika viktiga pelare: **säkerhet, hållbarhet** och **livskraft**. En starkare integration mellan dessa pelare är avgörande för en sammanhållen strategisk ram som speglar behoven i avlägsna och känsliga regioner med begränsad egen kapacitet, samtidigt som övergripande EU-intressen såsom strategisk autonomi, konkurrenskraft och säkerhet främjas.

3. EU:s riktade mjuka makt är nyckeln till Arktis konkurrenskraft och säkerhet

Säkerhet och konkurrenskraft i glest befolkade regioner bygger på robusta, motståndskraftiga och innovativa samhällen samt livskraftiga näringslivsekosystem. EU, med relativt begränsade ekonomiska resurser och försvarskapacitet, behöver därför nyttja partnerskap och ett brett

aktörsengagemang för att uppnå sina mål genom stödmekanismer och investeringsinstrument – det som kan beskrivas som EU:s verktygslåda för mjuk makt.

De unika förutsättningarna i olika arktiska sammanhang gör det tydligt att en enhetlig modell för hela EU inte är effektiv. Platsbaserade strategier och verktyg anpassade till regionala variationer är nödvändiga. Lokala utvecklingsstrategier, inklusive initiativ för smart specialisering i linje med EU:s mål, främjar samarbete och tillgång till investeringsinstrument för att utveckla näringsliv och forskning, attrahera externt kapital och kompetens samt stärka europeiska värdekedjor.

OECD identifierar norra Sverige och NSPA som innovationsledande regioner, men samtidigt sårbara till följd av brist på lokal och regional kritisk massa och kapacitet. Arktis omfattar urfolk och andra minoriteter med begränsad möjlighet att delta i beslutsprocesser. Samverkan, integration och delaktighet för dessa grupper kräver stöd till lokalt utformade insatser, särskilt eftersom de administrativa resurserna hos lokala myndigheter och institutioner är begränsade. EU behöver därför erkänna den bredd av aktörer som bör involveras, inklusive NSPA-regionerna, för att förmedla stöd och underlätta samarbete kring gemensam kapacitetsuppbyggnad.

För norra Sverige samt östra och norra Finland har EU:s sammanhållningspolitik varit avgörande för att utveckla samhällelig kapacitet och lokala innovationssystem, genom att stödja små samhällen och många mikroföretag över stora geografiska områden. Sammanhållningspolitiken möjliggör utbyggnad av bredband och smart transportinfrastruktur över stora avstånd och kompletterar därmed de stomnät som finansieras genom Connecting Europe Facility (CEF) och andra instrument. Undantag från statsstödsregler kopplade till NSPA-åtgärder inom sammanhållningspolitiken sänker dessutom trösklarna för att ta steget ut på marknaden och förbättrar tillgången till EU:s inre marknad och globala affärsmöjligheter.

Fortsatt stöd till de svenska och finska NSPA-regionerna, i enlighet med anslutningsfördragen för Finland och Sverige, är avgörande för ett långsiktigt EU-engagemang i Arktis, särskilt mot bakgrund av dessa länders begränsade regionala EU-finansiering. Den särskilda allokeringen till NSPA inom den nuvarande sammanhållningspolitiken utgör i praktiken EU:s främsta – och i realiteten enda – riktade investeringsinstrument för det europeiska Arktis.

4. Ett motståndskraftigt, innovativt och sammanlänkat Arktis

En uppdaterad arktisk strategi bör prioritera lokala behov, främja motståndskraftiga samhällen och stärka konnektiviteten för att förbättra innovation och hållbar utveckling för människor och lokalsamhällen – till nytta för EU:s bredare globala arktiska intressen. Ett motståndskraftigt Arktis innebär en säker och konkurrenskraftig region som stödjer EU:s försvars- och säkerhetsagenda och samtidigt bidrar till Natos verksamhet i Nordatlanten och Östersjöområdet. Det rådande geopolitiska läget understryker betydelsen av gränsöverskridande samarbete, både civilt och militärt.

Betydande investeringar behöver genomföras i militär och civil infrastruktur i Norge, Sverige och Finland, för att stärka förbindelserna från Nordatlanten via norra Sverige och Östersjön till den ryska gränsen. Integration i öst–västlig riktning är avgörande för de infrastrukturstråk som identifierats av Nato, liksom för nya handelsvägar som uppstår till följd av stängda gränser. Detta bidrar till nödvändig redundans i norra Europa och kompletterar befintliga nord–sydliga korridorer som binder samman kontinentala Europa med Arktis och som sedan 2021 ingår i EU:s TEN-T-stomnät.

Satellitbaserad 5G kan ytterligare stärka konnektiviteten i avlägsna regioner, i kombination med inkludering i europeiska 5G-korridorer längs prioriterade infrastrukturstråk. Samtidigt är fortsatt utbyggnad av säkert och högkvalitativt bredband avgörande. En internationell höghastighetskabel mellan det europeiska Arktis och Asien kan i detta sammanhang bidra till robust digital konnektivitet för EU och samtidigt stärka regionens attraktionskraft för näringsliv och digital industri.

Den befintliga rymdinfrastrukturen i NSPA för satellitövervakning och unika uppskjutningskapaciteter på det europeiska fastlandet är värdefulla europeiska tillgångar som behöver stärkas. Dessa kapaciteter har fått ökad betydelse för klimatövervakning, kommunikation, utökad forskning samt för europeiska arktiska försvars- och säkerhetsbehov.

När stora arktiska stater har dragit sig tillbaka från samarbeten kring arktisk forskning måste EU stärka sin roll som en global möjliggörare av arktiskt forskningssamarbete, förankrat i europeiska värderingar och öppen vetenskap, till nytta för människorna i Arktis. Det är därför viktigt att den arktiska forskningen utöver forskning om klimatet tillämpar ett tvärvetenskapligt, platsbaserat och samskapande angreppssätt som även omfattar säkerhet, beredskap, resiliens, ansvarsfull markanvändning, teknik för kallt klimat, rymdverksamhet samt samhällsvetenskap.

Arktiska universitet, som är integrerade i regionala ekosystem och nära kopplade till lokalsamhällen, offentliga myndigheter och urfolk, fungerar som utvecklingsmotorer och som förmedlande länkar mellan vetenskapen och aktörer på marken som möter de arktiska utmaningarna. EU kan spela en avgörande roll i att stödja hållbara samarbetsmekanismer och tillräcklig finansiering för aktörer baserade i Arktis. Samtidigt måste arktisk forskning vara inkluderande och samarbetsinriktad, särskilt när det gäller urfolkskunskap och lokalsamhällen. Flexibla, robusta och tillgängliga finansieringsinstrument är därför avgörande för att inkludera mindre aktörer med begränsad administrativ kapacitet, vilket också gynnar utvecklingen i NSPA i ett bredare perspektiv.

De arktiska ekonomierna har historiskt baserats på traditionella kulturer och resursutvinning. Genom att uppmuntra små innovativa företag att växa inom sektorer som hållbar besöksnäring och digitala tjänster kan en starkare och mer motståndskraftig lokal och regional ekonomisk bas skapas. De viktigaste behoven för ett välmående europeiskt Arktis är att attrahera kompetens och kapital

för att fylla kompetens- och investeringsgap. Att förbättra små och utspridda arbetsmarknader genom lösningar som överbryggat avstånd samt etablering av kompetensplattformar kan stödja företag och offentliga tjänsteleverantörer. En arktisk investeringsplattform med stöd från Europeiska investeringsbanken (EIB) kan fungera som ett verktyg för att koppla externt kapital till regionens unika möjligheter, i likhet med vad som föreslås i EU:s nyligen lanserade strategi för unionens östra yttre gräns.

EU:s arktiska politik måste hantera både befintliga och framväxande utmaningar och bygga på dialog med berörda aktörer samt på samordnade och balanserade åtgärder. En fortsatt utveckling genom årliga EU Arctic Forums och en stärkt dialog med alla berörda aktörer är en väg framåt. Alla röster behöver höras för att säkerställa långsiktigt hållbar utveckling och skydda EU:s växande intressen i en utmanande global miljö.

Genom att åtgärda underinvesteringar och säkerställa att intäkter återinvesteras lokalt stärks den regionala förmågan att navigera i en föränderlig värld samtidigt som det maximerar nyttan för både lokalsamhällen och EU:s övergripande intressen, i kombination med säkerhetsinsatser. Arktis är inte enbart en region för skydd eller resursutvinning – det är en plats för att bo, verka och utvecklas i.

Antaget av Europaforum Norra Sverige 13 mars, 2026

Jonas Andersson (S),
ordförande, EFNS
Region Jämtland
Härjedalen

Åsa Ågren Wikström (M)
Vice ordförande EFNS
Region Västerbotten

Anders Öberg (S)
Region Norrbotten

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Johan Loock (M)
Region Jämtland
Härjedalen

Rickard Carstedt (S)
Region Västerbotten

Carina Sammeli (S)
Norrbottens Kommuner

Dan Rasmusson (SD)
Region Västernorrland

Daniel Danielsson (C)
Kommunförbundet
Jämtland Härjedalen

Ann Åström (S) Region
Västerbotten

Isak Utsi (S)
Norrbottens Kommuner

Erik Lövgren (S)
Kommunförbundet
Västernorrland

**Lars-Gunnar
Nordlander (S)**
Kommunförbundet
Jämtland Härjedalen